

Hollán Miklós¹

Más jogágakra történő hivatkozások a büntető tényállásokban

Az Ünnepeelt tudományos munkásságának fontosabb kérdésköreire tekintettel a büntetőjog általános részének egy olyan kérdéskörét választottam tanulmányom témájául, amely a jogszabálytan és a bűncselekménytan határvidékén helyezkedik el. Ezzel a tanulmánnyal is meg kívánom köszönni Blaskó Béla Professzor Úrnak, hogy amikor 2011-ben áthelyeztek a Rendészettudományi Karra, a Bűnügyi Tudományok Intézetének vezetőjeként befogadott, irányomban mindenkor nagyfokú megértéssel viseltetett, szakmai előmenetelemben pedig (a későbbiekben is) mindenben támogatott.

Problémafelvetés

A büntetőjog nem légüres térben helyezkedik el, hanem egy adott jogrendszer része. Szabályai alkalmazásánál ezért gyakorta fontos szerep jut a büntetőjogon kívüli jogszabályoknak.

Ha a büntető tényállások² kereteit más jogágak fogalmai vagy magartartási normái töltik ki tartalommal, akkor szólunk a legtágabb értelemben véve keret-tényállásról (NAGY 2008, 68.).³ Ebben az esetben arra a kérdésre, hogy „történt-e bűncselekmény» [...] csak a keretül szolgáló [büntető] törvény[,] a keretet tartalommal kitöltő jogszabály” és a konkrét történeti tényállás „egybevetése után lehet választ adni” (BLASKÓ 2002, 101.).

¹ Társadalomtudományi Kutatóközpont Jogtudományi Intézet, tudományos főmunkatárs; Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Nemzetközi és Európai Rendészeti Tan-szék, egyetemi docens.

² A büntetőjogon kívüli jogszabályra nemcsak törvényi tényállás, hanem más büntetőrendelkezés – például jogellenességet kizáró ok [2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 24. §], másodlagos büntethetőségi feltétel [Btk. 31. § (3) bekezdés], illetve büntethetőséget megszüntető ok [Btk. 420. § (5) bekezdés] – szabályozása is hivatkozhat. Ezek elemzése azonban tanulmányunk tárgykörén kívül esik.

³ A kerettényállások alapvető kérdéseire lásd: HOLLÁN 2013.

A büntető tényállások és más jogágak viszonya kapcsán a német jogirodalomban központi jelentőségű kérdés az utalás kodifikációs technikája.⁴ Öröndetes módon azt már a hazai szakirodalom egy része is felismerte, hogy a kerettényállásoknak is egy utalás szolgál alapjául. Ehhez kapcsolódva megállapítják, hogy ilyenkor az utalás tárgyát nem a büntetőjogba, hanem más jogágba (elsősorban a polgári vagy közigazgatási jogba) tartozó fogalom, jogintézmény vagy magatartási norma képezi (GELLÉR 2008, 76.; GELLÉR–AMBRUS 2017, 132.).

A hazai szakirodalom azonban még adós maradt annak kimunkálásával, hogy melyek a büntető tényállásokban szereplő hivatkozások típusai, a jogalkotónak mikor és melyiket érdemes alkalmaznia, illetve mi a megkülönböztetésük jelentősége. Jelen tanulmányomban ehhez a kérdéshez kívánok néhány adalékot szolgáltatni.

A hivatkozások fajtái a jogszabályokban

Hazai jogunkban a jogszabályokban található hivatkozások fajtáit tételes jogi norma, nevezetesen a jogszabályszerkesztésről szóló 61/2009. (XII. 14.) IRM rendelet szabályozza.

Ennek alapján megkülönböztethetők:

- jogintézményre,⁵ illetve
- jogszabályra (annak rendelkezésére)⁶ történő hivatkozások.

A jogszabályszerkesztésről szóló rendelet kimondja, hogy „a jogszabály tervezetében [...] jogszabályra vagy jogszabály rendelkezésére akkor lehet hivatkozni, ha a hivatkozás a megfelelő fogalomhasználattal nem küszöbölhető ki, vagy ha a hivatkozás alkalmazása a jogszabály értelmezését, alkalmazását megkönnyíti”.⁷ A két kategória viszonya kapcsán tehát a jogintézmény hivatkozása az elődegesen alkalmazandó módszer. A „megfelelő fogalomhasználat” fenti kategóriája magában foglalja azokat a hivatkozásokat is, amelyek tárgya nem jogszabály vagy jogszabály rendelkezése, azaz amelyek praktikusán egy vagy több jogintézményre történnek. A rendelet ezenfelül kimondja azt is, hogy „a jogintézményt meghatározó jogszabályra vagy annak szerkezeti egységére vonatkozó hivatkozás csak akkor foglalható a jogintézményre való hivatkozásba, ha a jogintézmény más jogintézményektől e hivatkozás nélkül nem határolható el”.⁸

⁴ Az alapvető kategóriák áttekintésére lásd például: HOHMANN 2007, 39–40.

⁵ 61/2009. (XII. 14.) IRM rendelet 24. § (1) bekezdés.

⁶ 61/2009. (XII. 14.) IRM rendelet 17. § (1) bekezdés, 18. § (1) bekezdés, 22. § (1) bekezdés.

⁷ 61/2009. (XII. 14.) IRM rendelet 16. § (1) bekezdés.

⁸ 61/2009. (XII. 14.) IRM rendelet 24. § (2) bekezdés.

A jogszabályra (annak rendelkezésére) való hivatkozás

- rugalmas,
 - merev vagy
 - általános
- lehet.

Rugalmas hivatkozásról akkor van szó, ha az utalás „jogszabályra vagy jogszabály rendelkezésére” a „jogszabály címének, [...] szabályozási tárgykörének vagy a felhívni kívánt rendelkezések szabályozási tárgykörének a megjelölésével” történik.⁹

Merev hivatkozás más jogszabály (vagy más jogszabály és szerkezeti egysége) „tételes megjelölésével” történik.¹⁰ Amennyiben az ilyen hivatkozás tárgya egy törvény, akkor annak megjelölése magában foglalja annak címét, a „szóló” kifejezést, a kihirdetés évét arab számmal, az „évi” kifejezést, a törvény sorszámát római számmal és a „törvény” kifejezést.¹¹

Az általános hivatkozás esetén a jogszabály egy másik törvényre egyszerűen a „törvény” megjelöléssel hivatkozik, anélkül, hogy megadná annak témakörét, címét, illetve jogszabálysámát.

Ha a hivatkozás tárgya hazai jogszabály (amely nem nemzetközi szerződést hirdet ki), akkor az elődegesen alkalmazandó módszer a rugalmas hivatkozás.¹² Ha ennek segítségével a hivatkozott jogszabály vagy annak rendelkezése nem azonosítható, akkor kerülhet sor a merev hivatkozás alkalmazására.¹³

Az azonosíthatóságot (és így a rugalmas hivatkozás alkalmazását is) megkönnyíti, hogy a jogszabály címét „úgy kell megfogalmazni, hogy [...] a módosító és a hatályon kívül helyező jogszabályok, valamint a különböző helyi önkormányzatok által megalkotott rendeletek kivételével ne legyen hatályban több azonos című jogszabály”.¹⁴

Általános hivatkozás mindezekhez képest csak harmadlagos jelentőségű lehet, arra csak akkor kerülhet sor, ha a hivatkozás „jövőben megalkotandó jogszabályra”, „jogszabályok széles vagy előre meg nem határozható körére” vagy „a hivatkozást tartalmazó jogszabály felhatalmazása alapján megalkotandó vagy megalkotható jogszabályra” történik.¹⁵

⁹ 61/2009. (XII. 14.) IRM rendelet 17. § (1) bekezdés.

¹⁰ 61/2009. (XII. 14.) IRM rendelet 18. § (1) bekezdés *a*) pont.

¹¹ 61/2009. (XII. 14.) IRM rendelet 20. § (3) bekezdés *a*) pont.

¹² Ez kifejezetten csak főszabály szerint, azaz a „rendelet eltérő rendelkezése hiányában” érvényesül. Eltérő rendelkezés van például az Alaptörvényre [61/2009. (XII. 14.) IRM rendelet 17. § (2) bekezdés], a nemzetközi szerződést kihirdető jogszabályra és az uniós jogi aktusokra irányuló hivatkozásokra [61/2009. (XII. 14.) IRM rendelet 26–31. §]. Az ezekre irányuló hivatkozásokat azonban itt nem tárgyaljuk.

¹³ 61/2009. (XII. 14.) IRM rendelet 17. § (1) bekezdés, illetve 18. § (1) bekezdés.

¹⁴ 61/2009. (XII. 14.) IRM rendelet 10. § (2) bekezdés *a*) pont.

¹⁵ 61/2009. (XII. 14.) IRM rendelet 22. § (1) bekezdés.

Hatályos büntetőjogunk néhány hivatkozási típusa

A következőkben megvizsgáljuk, hogy a fenti hivatkozási típusok közül melyek és miként érvényesülnek hatályos büntetőkódexünkben.

Hivatkozások jogintézményre

A hazai büntetőjog kerettényállásai a leggyakrabban jogintézményekre (más törvények fogalmainra) úgy hivatkoznak, hogy nem utalnak arra, hogy a fogalom tekintetében mely jogszabály lenne irányadó.

Ennek iskolapéldája a lőfegyverrel és lőszerrel visszaélés, amelyet – többek között – az követ el, aki „lőfegyvert engedély nélkül megszerez vagy tart”.¹⁶ A lőfegyver fogalmát jelenleg a 2004. évi XXIV. törvény határozza meg, amely szerint „lőfegyver: a tüzfegyver, valamint az a légfegyver, amelyből 7,5 joule-nál nagyobb csőtorkolati energiájú, szilárd anyagú lövedék lőhető ki”.¹⁷

Ehhez hasonlóan minősített adattal visszaélést – többek között – az követ el, „aki minősített adatot [...] jogosulatlanul megszerez vagy felhasznál”.¹⁸ A minősített adat fogalmát a minősített adat védelméről szóló 2009. évi CLV. törvény határozza meg, amely szerint ilyen például a nemzeti minősített adat. Ez „a minősítéssel védhető közérdekek körébe tartozó, a minősítési jelölést [...] formai követelményeknek megfelelően tartalmazó olyan adat, amelyről – a megjelenési formájától függetlenül – a minősítő a minősítési eljárás során megállapította, hogy az érvényességi időn belüli nyilvánosságra hozatala, jogosulatlan megszerzése, módosítása vagy felhasználása, illetéktelen személy részére hozzáférhetővé, valamint az arra jogosult részére hozzáférhetetlenné tétele a minősítéssel védhető közérdekek közül bármelyiket közvetlenül sérti vagy veszélyezteti (a továbbiakban együtt: károsítja), és tartalmára tekintettel annak nyilvánosságát és megismerhetőségét a minősítés keretében korlátozza”.¹⁹

Jogszabályok rugalmas hivatkozásai

A hazai büntetőjog kerettényállásaiban a második leggyakoribb módszer a jogszabályokra való rugalmas utalás alkalmazása.

¹⁶ Btk. 325. § (1) bekezdés a) pont.

¹⁷ 2004. évi XXIV. törvény 2. § 16. pont.

¹⁸ Btk. 265. § (1) bekezdés a) pont.

¹⁹ 2009. évi CLV. törvény 3. §. 1. pont a) alpont.

Tematikus jog(szabály) hivatkozások

A Btk. ezen belül gyakran alkalmazza a tematikus hivatkozás módszerét, amikor a büntető tényállás valamilyen témát érintő (jog)szabályokra utal.

Ennek iskolapéldája a „vasúti, a légi vagy a vízi közlekedés szabályainak”,²⁰ „a közúti közlekedés szabályainak”²¹ megszegésével történő elkövetés. Az ilyen tematikus utalások több jogszabályt is átfoghatnak, így például a közúti közlekedés szabályai közé tartozik a közúti közlekedésről szóló 1988. évi I. törvény, az 1/1975. (II. 5.) KPM-BM együttes rendelet (KRESZ), illetve a közúti járművek forgalomba helyezésének és forgalomban tartásának feltételeiről szóló 6/1990. (IV. 12.) KöHÉM rendelet.

Látszólag a hivatkozott jogszabályok bármely rendelkezésének megszegése tényállásszerű lehet, azonban a végső soron releváns szabályok körét lehatárolja a büntetőjogi szabályozási környezet. Így a Btk. kifejezett rendelkezése szerint „nem tekinthetők közlekedési szabályoknak a gyalogosokra és az utasokra vonatkozó rendelkezések”.²² Ezen felül a szabályszegésnek alkalmasnak kell lennie arra, hogy a – nem tisztán blankettáris, azaz büntetőjogi többletelemet tartalmazó – kerettényállásban meghatározott eredményt előidézze. Így például a 6/1990. (IV. 12.) KöHÉM rendelet nem mindegyik része, hanem csak a közlekedés biztonságával kapcsolatos szabályai viselkednek a tényállás kereteit kitöltő normaként. Így a fenti közlekedési bűncselekmények értelemszerűen nem valósíthatók meg például az alvázszámra (motorszámra és adattáblára) vonatkozó üzemeltetési műszaki feltételek²³ megszegésével. Ez ugyanis soha nem vezethet ahhoz, hogy a tettes „más vagy mások életét vagy testi épségét veszélyezteti”,²⁴ „más vagy mások életét vagy testi épségét közvetlen veszélynek teszi ki”,²⁵ illetve „másnak vagy másoknak gondatlanságból súlyos testi sértést okoz”.²⁶

Tematikus utalást tartalmaz a gyermekmunka azon változata is, amely a „tizennyolcadik életévét be nem töltött személyek foglalkoztatására vonatkozó törvényi előírások”²⁷ megszegésével valósul meg. A büntető tényállás bármely ilyen tárgyú – így akár a pótszabadság mértékével kapcsolatos – törvényi előírás megsértésével megvalósulhat. Ez viszont ellentétes az *ultima ratio* elvével (SZOMORA 2013, 437.). Más esetekben is érdemes lehet figyelemmel lenni a jog-

²⁰ Btk. 233. § (1) bekezdés.

²¹ Btk. 234. § (1) bekezdés, 235. § (1) bekezdés.

²² Btk. 240. § (2) bekezdés.

²³ 6/1990. (IV. 12.) KöHÉM rendelet 25. § (1) bekezdés.

²⁴ Btk. 233. § (1) bekezdés.

²⁵ Btk. 234. § (1) bekezdés.

²⁶ Btk. 235. § (1) bekezdés.

²⁷ Btk. 209. § a) pont.

alkotónak arra, hogy a tematikus utalás – különösen tisztán blankettáris, azaz büntetőjogi többletelemet nem tartalmazó kerettényállás – a büntetőjog alapelveinek sérelmével járhat. Annak következtében ugyanis a változatos jellegű és súlyú szakjogi normasértések mindegyike automatikusan (legalábbis az objektív oldal tekintetében) büntetőjogi felelősséget keletkeztet.

Jogszabálycím szerinti hivatkozások

A rugalmas utalás másik – büntetőjogunkban az előbbiekhöz képest ritkábban alkalmazott – kodifikációs technikája az, amikor a Btk. a büntetőtörvény kereteit kitöltő jogszabályra annak címével utal.

A hulladékgazdálkodás rendjének megsértését – többek között – az követi el, „aki arra a célra hatóság által nem engedélyezett helyen hulladékot elhelyez”.²⁸ Ezen tényállás alkalmazásában az ahhoz kapcsolt értelmező rendelkezés szerint „hulladék: mindaz, amit a hulladékról szóló törvény hulladéknak minősít, ha alkalmas az emberi élet, testi épség, egészség, a föld, a víz, a levegő vagy azok összetevői, illetve élő szervezet egyedének veszélyeztetésére”.²⁹ A hulladékról szóló 2012. évi CLXXXV. törvény (Ht.) szerint „hulladék: bármely anyag vagy tárgy, amelytől birtokosa megválnak, megválni szándékozik vagy megválni köteles”.³⁰

Ebben az esetben komolyan megkérdőjelezhető az értelmező rendelkezésben szereplő jogszabálycím szerinti utalás szükségessége. Ilyen konstrukció alkalmazása akkor lehetne indokolt, ha van (vagy elfogadhatnak) olyan, más jogszabály(t), amely a hulladék fogalmát meghatározza, mégpedig olyan módon, hogy az érdemben eltér a hulladékról szóló törvénytől. Ha ilyen jogszabály léte (legalábbis a jövőre nézve) nem zárható ki, de – a hulladék szaktörvényi fogalmára is figyelemmel – az attól való érdemi eltérés lehetősége bizonyosan elhanyagolható.

Az is kérdéses, hogy szükséges volt-e egyáltalán ebben az esetben jogszabályra hivatkozni. A jogszabályszerkesztésről szóló rendelet szerint ugyanis jogintézményre való hivatkozásnak akkor képezheti részét jogszabályra vonatkozó hivatkozás, „ha a jogintézmény más jogintézményektől e hivatkozás nélkül nem határolható el”.³¹ Ez utóbbi feltétel pedig a hulladék esetén nyilvánvalóan hiányzik.

Helyesebb lenne tehát, ha a hulladékgazdálkodás rendjének megsértése esetén a tényállás szövege egyszerűen a hulladék kifejezést használná, ennek fogalmát pedig az értelmező rendelkezés egyáltalán nem határozná meg. Ha

²⁸ Btk. 248. § (1) bekezdés *a*) pont.

²⁹ Btk. 248. § (4) bekezdés *a*) pont.

³⁰ Ht. 2. § (1) bekezdés 23. pont.

³¹ 61/2009. (XII. 14.) IRM rendelet 24. § (2) bekezdés.

a jogalkotó a szűkítést szükségesnek tartja, akkor a büntetőtörvény csak azt mondaná ki, hogy a „cselekmény akkor minősül bűncselekménynek, ha a hulladék alkalmas az emberi élet, testi épség, egészség, a föld, a víz, a levegő vagy azok összetevői, illetve élő szervezet egyedének veszélyeztetésére”.

Jogszabálysám szerinti hivatkozás

A büntető tényállások a kereteiket kitöltő jogszabályra (ha az nem egy nemzetközi szerződést kihirdető törvény³²) igen ritkán hivatkoznak merev hivatkozással, azaz annak címét, évét és sorszámát (is) megadva. Jelenleg a Btk. egyetlen esetben alkalmazza ezt a megoldást, amikor úgy rendelkezik, hogy kábítószernek minősül „az emberi alkalmazásra kerülő gyógyszerekről és egyéb, a gyógyszerpiacot szabályozó törvények módosításáról szóló 2005. évi XCV. törvény 2. számú mellékletében meghatározott pszichotróp anyag” is.³³

Az erről szóló rendelkezést a 2016. évi CX. törvény 21. §-a iktatta be a büntetőkódexbe – 2016. november 12. napjával. A javaslat ehhez kapcsolódó indokolása szerint e „módosítás technikai jellegű pontosítást vezet át, tekintettel arra, hogy Magyarország 2017. évi központi költségvetésének megalapozásáról szóló 2016. évi LXVII. törvény 2016. július 17-ei hatállyal hatályon kívül helyezte az emberi felhasználásra kerülő gyógyszerekről szóló 1998. évi XXV. törvényt, amelynek rendelkezései egyidejűleg átkerültek az emberi alkalmazásra kerülő gyógyszerekről és egyéb, a gyógyszerpiacot szabályozó törvények módosításáról szóló 2005. évi XCV. törvénybe”.³⁴

Ez a módosítás nemcsak a hivatkozás tárgyát, hanem annak jellegét is átalakította. Ezt megelőzően ugyanis a Btk. eredetileg hatályba lépett szövege rugalmas (azon belül is a jogszabály címe szerinti) hivatkozást³⁵ tartalmazott, hiszen „az emberi felhasználásra kerülő gyógyszerekről szóló törvény mellékletében meghatározott pszichotróp anyag”-ot minősítette kábítószernek.³⁶

A jogszabály címére való utalás 2016. évi LXVII. törvény által elvégzett korszerűsítése – ha némiképp elkésett is, de – indokolt volt. A merev hivatkozás büntetőjogi megjelenése azonban már sokkal inkább aggályosnak tekinthető. A jogszabálysám megjelenítése csak akkor lehetett volna szükséges, ha egy időben két olyan jogszabály van hatályban, amely „az emberi alkalmazásra kerülő

³² Amint arra már utaltunk (vö. 12. lábjegyzet), a nemzetközi egyezményeket kihirdető törvényekre való utalások más szabályok alá tartoznak [61/2009. (XII. 14.) IRM rendelet 29. §.].

³³ Btk. 459. § (1) bekezdés 18. pont c) alpont.

³⁴ Indokolás a 2016. évi CX. törvény javaslatának 21. §-ához.

³⁵ Erre lásd részletesen e tanulmány *Jogszabálysám szerinti hivatkozások* alfejezetét.

³⁶ Btk. 459. § (1) bekezdés 18. pont c) alpont. Hatályos 2016. november 11. napjáig.

gyógyszerekről és egyéb, a gyógyszerpiacot szabályozó törvények módosításáról szól”, és annak mellékletében pszichotróp anyagok vannak felsorolva. A Btk. rendelkezéseit módosító 2016. évi törvény indokolása is megerősíti azonban azt, hogy nem ez volt a helyzet. Ha ebben a vonatkozásban mégis két azonos című jogszabály lett volna hatályban (amelyek érdemi rendelkezéseket tartalmaznak és azonos jogforrási szintűek), akkor a büntetőjognak nem ehhez a – jogszabályszerkesztésről szóló rendeletet sértő – helyzethez kellett volna igazodnia, hanem a jogalkotónak a szakjog körében kellett volna annak megszüntetésére törekednie.

Felmerülhet azonban az is, hogy a merev hivatkozás alkalmazását az indokolta, hogy az utalás tárgya egy jogszabály szerkezeti egysége (nevezetesen melléklete)³⁷ volt. A jogszabályszerkesztésről szóló rendelet alapján ugyanis jogszabály szerkezeti egységére való hivatkozás csak merev hivatkozásban szerepelhet, rugalmasan nem.³⁸ A rendelet azt sem engedi meg, hogy a jogszabály más jogszabályra rugalmasan, annak szerkezeti egységére pedig mereven hivatkozzon. Kifejezetten kimondja ugyanis, hogy „merev és rugalmas hivatkozás egy hivatkozásban úgy alkalmazható együtt, hogy a hivatkozás a jogszabályt merev hivatkozással, a hivatkozni kívánt rendelkezést vagy jogintézményt rugalmas hivatkozással tartalmazza”.³⁹ Erre figyelemmel egyébként a Btk. eredeti megoldása, amely a jogszabályra rugalmasan, annak szerkezeti egységére viszont mereven hivatkozott, nem volt összhangban a jogszabályszerkesztésről szóló rendelettel.

Valójában azonban a kábítószer fogalmának ezen esetkörében a szerkezeti egységre való hivatkozás szerepeltetése sem feltétlenül szükséges. A szaktörvény érdemi rendelkezése⁴⁰ ugyanis maga utal rá, hogy a kábítószerrel egy tekintet alá eső veszélyes pszichotróp anyagok listáját a 2. számú melléklet határozza meg. Ekkor viszont nem lenne semmi akadálya a rugalmas hivatkozás visszaállításának sem, amely a büntetőjogon kívüli jogszabály rendelkezéseire azok tárgykörével⁴¹ („kábitószerrel egy tekintet alá eső veszélyes pszichotróp anyag”) utalna.

A szaktörvények értelmező rendelkezéseinek önkorlátozása

Számos esetben előfordul, hogy a fenti keretkitöltő jogszabályok értelmező rendelkezései definícióik hatályát a szaktörvényre,⁴² illetve a szaktörvényre és a fel-

³⁷ A melléklet is a jogszabály szerkezeti egysége. Vö. 61/2009. (XII. 14.) IRM rendelet 3. § (1), illetve 36. § (2) bekezdés.

³⁸ Vö. 61/2009. (XII. 14.) IRM rendelet 17. § (1) bekezdés és 18. § (1) bekezdés.

³⁹ 61/2009. (XII. 14.) IRM rendelet 23. § (1) bekezdés.

⁴⁰ 2005. évi XCV. törvény 28. §. Hatályos 2016. július 17. napjától.

⁴¹ 61/2009. (XII. 14.) IRM rendelet 17. § (1) bekezdés.

⁴² 2009. évi CLV. törvény 3. §; Ht. 2. § (1) bekezdés.

hatalmazására kiadott jogszabályokra⁴³ korlátozzák. Márpedig a Btk. nyilvánvalóan nem azonos a szaktörvénnyel, és nem az adott szaktörvény felhatalmazása alapján kiadott jogszabály. Ennek ellenére az ilyen megfogalmazású szaktörvényi definíciók a büntetőjogban is alkalmazhatók. Ennek alapja a büntető jogszabály hivatkozása, amelyet a szakjogi norma fenti önkorlátozó (de a hatókörön kívüli érvényesülést nem tiltó) rendelkezése nem írhat felül.

Összegzés és tanulságok

A büntető törvénykönyv kerettényállásai számos – a jogszabályszerkesztésről szóló rendeletben is szereplő – hivatkozási technikát alkalmaznak, amikor a büntetőjogon kívüli jogintézményekre vagy jogszabályokra utalnak.

A leggyakoribb konstrukció az, amikor a büntetőtörvény a büntetőjogon kívüli jogintézményre – jogszabály megjelölése nélkül – utal. Ez a szabályozási technika általában nem okoz nehézséget a jogalkalmazóknak, mivel az esetek túlnyomó részében magától értetődik, hogy az adott fogalmat (például lőfegyver, minősített adat) melyik (sok esetben az adott fogalomról szóló) törvény definíciója alapján kell értelmezni.

A második leggyakoribb megoldás, amikor a büntető tényállás valamilyen témát érintő (jog)szabályokra (leggyakrabban azok megsértésére) utal. Az ilyen – úgynevezett tematikus – utalás alkalmazása alapos megfontolást igényel az olyan kerettényállások esetén, amelyek nem tartalmaznak büntetőjogi többlet-elemet (szűkítést) – így például 18. életévét be nem töltött személyek foglalkoztatására vonatkozó törvényi előírások megszegésének büntetni rendelése. Ilyen esetekben ugyanis – a tematikus utalásnál fogva – a változatos jellegű és súlyú szakjogi normasértések mindegyike automatikusan (legalábbis az objektív oldal tekintetében) büntetőjogi felelősséget keletkeztet, ami viszont az *ultima ratio* alapelv sérelmével járhat.

A harmadik hivatkozási módszer, amikor a jogalkotó a jogszabályokra címük segítségével utal. Ennek alkalmazása elsősorban akkor indokolt, ha van két olyan jogszabály, amely adott témára vonatkozik, de az egyik fogalmát a jogalkotó nem kívánja a büntető tényállás alkalmazási körébe vonni. Egy ilyen – nem igazán gyakori – szituáció hiányában viszont a büntető tényállások jogszabályra vonatkozó cím szerinti hivatkozásai tautologikusak, így szükségtelenek. Így például a hulladék fogalmát akkor is a hulladékról szóló törvény definíciója alapján kellene értelmezni, ha erre a hulladékgazdálkodás rendje megsértésének büntető tényálláshoz kapcsolódó értelmező rendelkezés nem utalna.

⁴³ 2004. évi XXIV. törvény 2. §.

A negyedik módszer az úgynevezett merev hivatkozás, amikor a büntető-törvény más jogszabályra annak címével, évszámával és sorszámával utal. Ennek alkalmazására büntetőjogunkban nincs igazán szükség, mivel a releváns és érdemi szakjogi jogszabályok (egymástól általában eltérő) címe a rugalmas hivatkozás körében megfelelő eligazítást ad a jogalkalmazónak. Erre figyelemmel viszont a kábítószerek büntetőjogi fogalmának 2016. évi módosításában nem kellett volna az addigi rugalmas hivatkozást merevre változtatni.

Ha a szaktörvény az abban szereplő definíciók hatályát magára vagy felhatalmazása alapján kiadott jogszabályokra szűkíti, ez a büntetőjogi kerettényállások tekintetében nem releváns. A büntető tényállások ugyanis – az azokban szereplő utalás erejénél fogva – olyan szaktörvényi definíciókat is alkalmazandóknak minősíthetnek, amelyek hatóköre vonatkozásában a szaktörvény értelmező rendelkezése önkorlátozó jellegű.

Irodalomjegyzék

- BLASKÓ Béla (2002): *Magyar Büntetőjog. Általános rész.* Budapest, Rejtjel.
- GELLÉR Balázs (2008): *A magyar büntetőjog tankönyve I. Általános tanok.* Budapest, Magyar Közlöny.
- GELLÉR Balázs – AMBRUS István (2017): *A magyar büntetőjog általános tanai I.* Budapest, ELTE Eötvös.
- HOHMANN, Olaf (2007): Gedanken zur Akzessorietät des Strafrechts. *ZIS*, No. 1. 38–48.
Elérhető: www.zis-online.com/dat/artikel/2007_1_105.pdf (A letöltés dátuma: 2020. 03. 12.)
- HOLLÁN Miklós (2014): A büntetőjogi kerettényállások. In RUZSONYI Péter szerk.: *Tendenciák és alapvetések a bűnügyi tudományok köréből.* Budapest, NKE. 185–197.
- NAGY Ferenc (2008): *A magyar büntetőjog általános része.* Budapest, HVG-Orac.
- SZOMORA Zsolt (2013): A gyermek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In KARSAI Krisztina szerk.: *Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz.* Budapest, CompLex. 432–450.